

com *almenge*, BDC xiv, 3), veg. DCEC I, 146-7, i iv, 914.

Almella, *-elda*, *-ela*, *-etla*, *almetler*, V. *ametilla*

ALMENARA, I, 'talaia en lloc elevat on s'encenen fogueres de senyal', mot antic i nom de lloc, que també fou el nom d'una mena de llumenera o fanal, de l'àr. *mānāra* 'far, foguera', derivat de *nār* 'foc'. □ 1.ª doc.: en la 1.ª acc., com a nom de lloc, 1178; en la 2.ª, 1410.

«Una *almenara* ab dos brochs de lautó» en un inventari de la botiga d'un jueu de Santa Coloma de Queralt (DAG., AlCM). Acc. rara en català i no gaire freqüent en castellà, on el trobem, però, en la *Confissió del Amante* de Gower (ja 1399, «farol», p. 35) i «*almenara de açofar*: lucerna polymyxos» en Nebrija. Per a 'talaia amb foguera de senyals' és molt més conegut, si bé amb tendència des del principi a fixar-se com a nom de lloc — molts i ben coneguts, no sols la notòria valenciana de prop de Morvedre, i la serra i poblat d'Almenara prop d'Agramunt, sinó bastants més, com *Les Menares*, serra alta de gran vista i molt estratègica damunt la Fatarella; i probt. *Almenarilla*, de nom sovint deformat (*Aumeradilla*, etc.) en les defenses orientals de Lleida; de la valenciana ja en tenim testimoni el 1178 (BSCC xvi, 386); d'ella i les altres, molts més en els Ss. XII i XIII. Per a l'etimologia, Dozy, *Gloss.*, 163; DCEC I, 148. En àrab *mānār* i *mānāra* es troben tots dos més o menys amb tots dos sentits (potser al principi foren simplement col·lectiu i nom d'unitat del mateix mot), en tot cas en romanç restaren sovint intercanviables, com sigui que Covarrubias dona *almenar* per a un fester o fanal de teies, i l'*Almenara* valenciana sona com *Almanar* el 1098 i *Almenar* en el Poema del Cid (RFE v, 8, 12); no asseguro, doncs, si l'*Almenar* de la Noguera és això (com el país es presta a creure-ho) o correspon a l'homònim (ací II).

+ALMENARA, II, 'forat o trinxera per on amollen l'aigua d'una sèquia', de l'àr. *mānhar* 'canal', 'llit d'un corrent', de la mateixa arrel que *nābr* 'riu', 'canal', *n-b-r* 'rajar, escolar-se'. □ 1.ª doc.: 1655.

A Castelló de la Plana «los jurados --- en su ocupación --- de mejorar cuanto al riego afecta --- compran en 1655 la heredad llamada del Estret, en Almoçara, para construir en ella una *almenara*» (Traver, *Antigüeds. de CastPlana*, p. 63). També vaig llegir *almenareta* 'espècie de cadireta o comporta' en les Ordenances de la Font de Quart (de les Valls) que si bé eren en còpia moderna no semblaven pas de data recent.

És un mot ara poc conegut, si bé s'estengué també fins a Aragó, definit «zanja para devolver al río el agua que sobra de las acequias», en l'ordenança d'Hortes de Saragoçsa. Avui es conserva viu en diversos pobles de l'Horta i la Ribera: me'l donen ja, viu com a terme de regatge, a la Pobla de Vallbona (*alm-* amb variants *aumenara* i *menara* que deien d'altres);

a Torrent, com una espècie de sistar per distribuir les tandes del reg; veig una *almenara* a Llombai, rampa per on salta l'aigua en direcció a Catadau; a la Ribera Alta de Xúquer, a Cotes, enumeren l'*almenāra* (de) *Gargori* entremig dels noms de les sèquies del terme. A Sumacàrcer n'hi ha moltes, unes deu (me n'anomenen sis amb noms que semblen de propietaris, *Almenara de Caldique*, etc.) i ho defineixen «per on deixen anar l'aigua de la sèquia al riu quan ne sobra» (1962); i encara a la Ribera Baixa, a Riola, com a nom d'una gran comporta o casa de comportes. Avui resten més vivaços, i estesos a major nombre de pobles, dos termes que signifiquen dispositius semblants, el *sistar*, i el *calipont*; a la comarca de Xàtiva aquest: a Llocnou de Fenollet encara coneixien *almenara* però usaven més aviat *galipont*.

Com vaig indicar en el DCEC (article II, p. 148), es tracta del mot ben documentat en àrab *mānhar* 'canal', i no hi ha necessitat de partir del seu plural *manābir* com voldria Dozy (*Suppl.* II, 728b), a fi d'explicar l'accentuació romànica, car en hispano-àrab es traslladava sempre l'accent a la final en els mots d'aquesta estructura. En canvi és ben lícit d'admetre que al costat de *manhar* existia un nom d'unitat *mānhāra* (fement) car es tracta d'un fenomen formatiu comú en àrab. Tanmateix la term. en *-ar* també es transmeté al català, i potser amb el caràcter col·lectiu, car hi ha un *Toll de l'Armenà* entre Carcaixent i la Pobla Llarga, a les vores del «Barranquet», que al mateix temps que rierol té caràcter de sèquia mare, vora del lloc on s'aiguabarreja amb el Barranc de Manuel (que és alhora sèquia); ara bé, en el parlar de Carcaixent apareix ocasionalment la pèrdua de la *-r* final i per altra banda *Alm-* > *Arm-* no és gens rar en els arabismes valencians; ja en terme de Castelló de la Ribera, a uns quatre quilòmetres d'aquest però diferent, hi ha també un paratge de sèquia dit l'*Almenà*.

Almenys, V. *menys* *Almerçar*, V. *mercat*

+*Almeria*, «del 1300 al Cuatrocientos aparece el derecho de *almeria* o 'dret de nocés', cantidad que abonaban al señor los sarracenos que contraían matrimonio», Gual i Camarena (*IV Congrés d'Hist. de la Cor. d'Aragó* I, 471), mot àrab que no figura en Dozy (*Suppl.* II, 586a), DCEC, AlCM, etc.; però l'arrel *m-r-y*, que vivia amb el sentit general de «extraire, tirer quelque chose», «presser les pis d'une chamelle», en VIII forma apareix com a «avoir la jouissance» (d'un benefici) en Abenkaldun, el comparatiu '*āmra* és 'més productiu' en Abenalauam i en un altra acc. hi ha també un mot d'aquesta arrel en RMa. (pp. 184, 357): podem suposar, doncs, que **māriya* s'usés en hispano-àrab en el sentit de 'cosa relativa al gaudiment d'una persona'. Mot diferent de l'ètimon (també àrab) d'*Almeria* i del poble *Maria* de Mallorca.

Almesc, *almescat*, *almesquer*, V. *mesc*

No té existència real el mot *almesquer*: seria 'lle-